

***Archiwum Nauki PAN i PAU z perspektywy 20 lat.
Rzeczywistość i wyzwania, red. Paulina Krzywda
i Tomasz Pudłocki, ss. 250 + fotografie, Kraków 2022,
Archiwum Nauki PAN i PAU***

Archiwum Nauki PAN i PAU na tle krakowskich archiwów oraz mającej ponad 150-letnią metrykę Akademii Umiejętności jest instytucją bardzo młodą. Rozpoczęło funkcjonowanie w 2002 r. Głównym zadaniem jednostki jest służba nauce i społeczeństwu. Archiwum działa w oparciu na statucie nadanym przez prezesów Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności z dnia 9 czerwca 2016 r. oraz ich porozumieniu z dnia 3 kwietnia 2002 r. w sprawie zasad finansowego i organizacyjnego udziału PAN i PAU w jego utrzymaniu. Jest jednostką pomocniczą obu tych instytucji.

Dwudziesta rocznica powołania Archiwum obchodzona w 2022 r. stała się okazją do wydania jubileuszowej publikacji. Trzeba zwrócić uwagę na fakt, że instytucje o wiele starsze, mogące pochwalić się niemałym dorobkiem i historią, często nie podejmują takich inicjatyw. Należy więc docenić trud redaktorów – Tomasza Pudłockiego, dyrektora Archiwum Nauki PAN i PAU i Pauliny Krzywdy oraz osób z nimi współpracujących (Tomasz Filip, Barbara Łyszczarz, Maciej Piróg). Recenzje tomu przygotowali dr hab. Ewa Danowska, prof. Tarnowskiej Szkoły Wyższej i dr hab. Tomasz Skrzyński, prof. Uniwersytetu Pedagogicznego. Publikacja została wydrukowana w formacie B5 w dwóch wersjach – w okładce miękkiej oraz oprawie twardej. Na przedniej i tylnej części okładki widoczne są regały w magazynach archiwalnych wypełnione pudłami archiwalnymi.

Wydawnictwo otwiera *Wstęp* autorstwa Tomasza Pudłockiego i Pauliny Krzywdy. Całość zawiera dwa bloki tematyczne. Do każdej z zebranych w nich prac dołączone są abstrakt i słowa kluczowe (w języku polskim) oraz informacja o autorze. Pierwsza z części, zatytułowana *Rzeczywistość*

współczesnych archiwów. Gromadzenie – Tradycja – Wyzwania, obejmuje pięć tekstów, których autorami są pracownicy instytucji zaprzyjaźnionych z Archiwum Nauki PAN i PAU oraz jego dyrektor.

Pierwszy artykuł tej części, autorstwa Anity Chodkowskiej z Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, poświęcony jest zagadnieniu gromadzenia materiałów archiwalnych w tej instytucji, w której zasobie większość stanowią spuścizny uczonych. Jak zaznacza autorka, Archiwum od początku istnienia (od 1953 r.) prowadzi przemyślaną i w pełni świadomą politykę gromadzenia zasobu, przejmując dokumentację wytworzoną przez PAN i jej placówki. Przechowuje także materiały towarzystw i instytucji naukowych oraz spuścizny uczonych. Często są one pozyskiwane poprzez zakupy i dary. Oprócz tego, do Archiwum PAN trafiają archiwa rodzinne. W latach 1980–2019 Archiwum PAN w Warszawie pozyskało ponad 210 spuścizn, z czego 48 stanowiły zakupy. Największą spuścizną, liczącą ponad 24 mb, są materiały historyka-mediewisty Aleksandra Gieysztor. Autorka sygnalizuje kwestię gromadzenia dokumentacji w postaci cyfrowej oraz problem archiwizowania spuścizn tworzonych w postaci elektronicznej.

Autorką kolejnego tekstu jest Kamila Follprecht, zastępca dyrektora Archiwum Narodowego w Krakowie. Omawia ona zakupy archiwaliów, muzealiów i książek w Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa poczynione w latach 1890–1951. Już w 1895 r. Rada Miejska uchwaliła przyznanie stałych środków na zakup książek o Krakowie. Po powołaniu w ramach Archiwum Muzeum Historycznego Miasta Krakowa (1899 r.) w 1902 r. przydzielono fundusze na zakup muzealiów. Od 1911 r. Archiwum otrzymywało dodatkowe środki na zakup archiwaliów. Jak ustaliła autorka, dzięki tym środkom w omawianym okresie zakupiono 90 dokumentów pergaminowych i papierowych, ponad 100 rękopisów oraz ponad 100 fotografii. Stanowiło to niewielką część zasobu krakowskiego archiwum, lecz, jak podkreśla K. Follprecht, świadczy o tym, że ówczesne władze miasta dążyły do zabezpieczenia wszelkich pamiątek przeszłości Krakowa. Warto zauważyć, że pośród zakupionych materiałów znalazły się dokumenty pozostałe po wybitnych osobach związanych z Krakowem – Józefie Friedleinie, Adamie Chmielu czy Stanisławie Wyspiańskim.

Alicja Kulecka z Uniwersytetu Warszawskiego rozważa zagadnienie *Archiwa osobiste w środowisku tradycyjnym i cyfrowym*. Celem tych refleksji jest zwrócenie uwagi na nowe zjawiska związane z tworzeniem, groma-

dzeniem i opracowaniem zespołów archiwalnych pochodzenia prywatnego. Szczególną uwagę autorka zwraca na coraz większy napływ, czy też tworzenie dokumentacji w postaci elektronicznej (cyfrowej). W dalszej części zastanawia się nad wartościowaniem dokumentacji (której w wielu wypadkach dokonuje aktotwórca bądź jego rodzina) oraz gromadzeniem archiwów osobistych przez instytucje. Autorka analizuje kryteria i wyznaczniki, jakie można przyjąć przy selekcji i wartościowaniu materiałów. Zwraca uwagę na to, że dokumenty archiwum osobistego, w odróżnieniu od dokumentacji tworzonej przez instytucje, zazwyczaj nie mają sformalizowanego tzw. cyklu życia. Autorka przytacza dwie tabele: Cykl życia dokumentów archiwum osobistego oraz Cykl życia dokumentów zespołu pochodzenia urzędowego¹. Kolejnym punktem rozważań jest wybór metod opracowania archiwów osobistych. Kulecka prezentuje dwa modele: *Wytyczne Archiwum PAN*² oraz model wykorzystywany w Archiwum Akt Nowych³. W podrozdziale poświęconym udostępnianiu materiałów archiwalnych podaje przykład Archiwum PAN publikującego inwentarze poszczególnych spuścizn w wydawnictwie ciągłym – „Biuletynie Archiwum PAN”. Warto dodać, że inwentarze te są również dostępne w formacie pdf na stronie internetowej Archiwum oraz na portalu Szukaj w Archiwach. W końcowej części artykułu autorka odnosi się do przyszłości archiwów osobistych, a przede wszystkim do kwestii selekcji przed ich przejściem do zasobu instytucji. Jako problem sygnalizuje brak przepisów metodycznych dotyczących opracowywania spuścizn w archiwach państwowych, które (poza Archiwum Akt Nowych) posługują się *Wytycznymi PAN* w tym zakresie.

Autorami następnego artykułu są pracownicy Instytutu Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej – Marie Bahenská, Jan Chodějovský i Tomáš W. Pavlíček. Instytucja ta rozpoczęła działalność w 1953 r. wraz z założeniem Czechosłowackiej Akademii Nauk. W jej zasobie znajdują się głównie spuścizny uczonych. Opracowywane są według *Podstawowych*

¹ Alicja Kulecka, *Archiwa osobiste w środowisku tradycyjnym i cyfrowym*, [w:] *Archiwum Nauki PAN i PAU z perspektywy 20 lat. Rzeczywistość i wyzwania*, Kraków 2022, s. 70–80.

² *Wytyczne Archiwum Polskiej Akademii Nauk z 1990 r. opracowania spuścizn po uczonych*, [w:] *Zbiór przepisów archiwalnych wydanych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w latach 1952–2000*, wybór i oprac. Maria Tarakanowska, Ewa Rosowska, Warszawa 2001, s. 732–751.

³ A. Kulecka, *Archiwa osobiste...*, s. 84.

zasad opracowywania archiwaliów z 2013 r.⁴, które, po burzliwych dyskusjach w czeskim środowisku archiwistów, zostały ocenione jako przejrzyste i czytelne. Autorzy szczegółowo przedstawiają dwie spuścizny przejęte przez Archiwum Akademii Nauk w 1994 r.: Karela Domina – botanika oraz Otta Wichterle – chemika, prezesa Czechosłowackiej Akademii Nauk oraz wynalazcy elastycznych soczewek kontaktowych. Co ciekawe, Wichterle przed przekazaniem spuścizny samodzielnie porządkował ją według wytycznych z 1958 r.

W tekście zatytułowanym *Znikający świat towarzystw naukowych i związane z nim wyzwania archiwalne* Tomasz Pudłocki omawia warunki funkcjonowania towarzystw naukowych, które od lat 90. XX w. w Polsce uległy dużym zmianom. Autor, korzystając z własnych doświadczeń, stwierdza, że coraz częściej do polskiego ruchu stowarzyszeniowego przenika model północnoamerykański, w którym świat akademicki (uczelniany) i towarzystw naukowych są mocno skorelowane. Stowarzyszenia są prowadzone przez pasjonatów, miłośników historii i innych nauk, natomiast uprawianie nauki jest domeną środowisk uczelnianych. W Polsce coraz więcej towarzystw naukowych boryka się z problemami finansowymi, personalnymi i lokalowymi, co przekłada się m.in. na problemy związane z materiałami (dokumentacją) wytwarzanymi przez towarzystwa. Są to głównie kwestie odpowiedniego przechowywania i gromadzenia materiałów archiwalnych, a także w wielu wypadkach braku świadomości członków towarzystw w tym zakresie.

Druga część publikacji *Rzeczywistość Archiwum Nauki PAN i PAU Zasób – Działalność – Perspektywy* zawiera teksty skupiające się na zasobie oraz działalności Archiwum. Ich autorami są pracownicy jednostki.

Artykuł autorstwa Tomasza Filipa podejmuje temat spuścizn w zasobie Archiwum Nauki PAN i PAU. Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. były to 293 zespoły archiwalne. Materiały znajdujące się w spuściznach są bardzo zróżnicowane ze względu na różne dziedziny nauki reprezentowane przez ich twórców. Jako przykładową spuściznę autor podaje materiały Władysława Kotwicza, orientalisty specjalizującego się w językach ąłtajskich. Dokumentują one m.in. zabytki z terenu Mongolii zniszczone w wyniku walk rewolucyjnych w latach 20. XX w. Poza tym autor skupia się na przedsta-

⁴ *Základní pravidla pro zpracování archiválií*, red. Michal Wanner, Praha 2013. W 2015 r. ukazało się również drugie wydanie.

wieniu spuścizn przedstawicieli nauk technicznych (Mieczysław Radwan), fizyków (Władysław Natanson, Jan Weysenhoff), a przede wszystkim nauk geologicznych (Stanisław Doktorowicz-Hrebnicki, Kazimierz Maślankiewicz, Antoni Gaweł, Wojciech Narębski). Najbardziej obszerną spuściznę stanowią materiały Walerego Goetla, geologa i twórcy nowej dziedziny nauki – sozologii oraz rektora Akademii Górniczo-Hutniczej.

Marzena Włodek omawia zbiory biblioteczne Archiwum Nauki PAN i PAU, pod koniec 2021 r. liczące 14 334 numery inwentarzowe, składające się z trzech księgozbiorów. Pierwszy z nich, na bieżąco uzupełniany, to połączone księgozbiory podręczne Oddziału Archiwum PAN w Krakowie i Archiwum PAU. Pozostałe dwa to księgozbiór prof. Henryka Barycza i Biblioteka Rozdolska Lanckorońskich, stanowiące własność PAU. Są one dopełnieniem dwóch dużych spuścizn pozostających w zasobie Archiwum. Autorka podkreśla specyfikę i wartość księgozbioru profesora Barycza oraz Biblioteki Rozdolskiej Lanckorońskich. Imponujący pod względem rozmiaru oraz wartości księgozbiór H. Barycza tematycznie obejmuje nauki humanistyczne – historię, historię sztuki, literatury. Dodatkowym jego walorem są dedykacje badaczy polskich i zagranicznych oraz ekslibrysy właściciela. W Archiwum Nauki przechowywana jest również spuścizna profesora. W 1996 r. prof. Karolina Lanckorońska przekazała PAU przechowywaną w Londynie pozostałość biblioteki rodowej Lanckorońskich, zbiór grafik oraz część materiałów archiwalnych. Biblioteka Rozdolska w momencie przywiezienia do Krakowa liczyła 2 962 numery inwentarzowe. Jej zasięg chronologiczny to lata 1515–1975, a wśród dzieł znajdują się 823 starodruki.

Działalność archiwum to nie tylko gromadzenie, przechowywanie, ewidencjonowanie, zabezpieczanie i udostępnianie materiałów archiwalnych. Archiwum Nauki PAN i PAU prowadzi działalność naukową, wydawniczą, informacyjną, a także popularyzacyjną. Zagadnieniom tym są poświęcone dwa kolejne artykuły. Działalność naukowo-wydawniczą Archiwum Nauki w obszernym tekście pt. *W służbie nauki i kultury. Działalność naukowo-wydawnicza Archiwum Nauki PAN i PAU* analizuje Bernadetta Wilk. W jej ramach wylicza: prowadzenie badań indywidualnych i zespołowych z zakresu archiwistyki oraz dziedzin pokrewnych, udział w komisjach i zespołach powołanych przez dyrektora jednostki, organizację konferencji i sesji naukowych, przygotowywanie do druku wydawnictw źródłowych, publikacji pokonferencyjnych, katalogów wystaw, opracowań z zakresu teorii, a także

praktyki archiwalnej, organizowanie i prowadzenie szkoleń, opracowywanie ekspertyz, opinii dla placówek PAN i PAU, współdziałanie z ośrodkami naukowymi i kulturalnymi o podobnym profilu działania, opracowywanie zespołów archiwalnych⁵. Autorka do działalności naukowej zalicza także udostępnianie materiałów archiwalnych dla potrzeb nauki. Podstawą dla jej rozważań jest głos Hadriana Ciechanowskiego dotyczący funkcji naukowej archiwów. Należy jednak zauważyć, że Ciechanowski wyraźnie rozdzielił funkcję naukową archiwów, jaką jest udostępnianie materiałów archiwalnych badaczom, od działalności naukowej prowadzonej przez pracowników archiwum⁶. Tymczasem B. Wilk do działalności naukowej kadry pracowniczey zalicza udostępnianie materiałów archiwalnych badaczom w pracowni naukowej oraz wykonywanie kwerend naukowych czy realizację zamówień na kopie cyfrowe archiwaliów⁷. W dalszej części tekstu autorka podaje konkretne przykłady działań naukowo-wydawniczych Archiwum Nauki. Wśród nich na szczególne wyróżnienie zasługują inicjatywy cykliczne, takie jak organizacja sesji naukowych oraz ekspozycji biograficznych pod wspólną nazwą „W służbie nauki” czy wydawnictwa pokonferencyjne.

Paulina Krzywda opisuje działalność popularyzacyjno-informacyjną Archiwum Nauki PAN i PAU. W pierwszej części tekstu analizuje cele działalności popularyzacyjnej jednostki. Wśród nich wymienia: propagowanie wiedzy o polskich badaczach i ich osiągnięciach (zwłaszcza o tych, których materiały instytucja gromadzi), budowanie pozytywnego obrazu instytucji, kreowanie wizerunku miejsca łączącego tradycję z duchem współczesnych czasów, upowszechnianie wiedzy na temat specyfiki źródeł, jakimi są materiały gromadzone w Archiwum Nauki PAN i PAU, propagowanie historii nauki i prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie archiwoznawstwa, metodyki archiwalnej, podkreślenie obecności Archiwum w przestrzeni archiwalnej, wyróżnienie funkcji regionalnej instytucji, tworzenie sieci kontaktów krajowych i zagranicznych, nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów z użytkownikami czy darczyńcami. Należałoby jednak zastanowić się nad definiowaniem działalności popularyzacyjnej, informacyjnej,

⁵ Bernadetta Wilk, *W służbie nauki i kultury. Działalność naukowo-wydawnicza Archiwum Nauki PAN i PAU*, [w:] *Archiwum Nauki PAN i PAU...*, s. 173.

⁶ Hadrian Ciechanowski, *Funkcja naukowa archiwów – próba definicji i systematyzacji*, „Archeion” 2020, t. 121, s. 470–471.

⁷ B. Wilk, *W służbie nauki i kultury...*, s. 172.

a także edukacyjnej oraz promocyjnej archiwum⁸. Następnie podaje przykłady działań, do których zalicza wystawy oraz pokazy, prelekcje, warsztaty i lekcje archiwalne, jak również obecność Archiwum w mediach i środkach masowego przekazu. W końcowej części artykułu autorka konstatuje: „Ciągłe brak szerszego kontaktu z przedstawicielami nauk ścisłych oraz przyrodniczych” i wskazuje na potrzebę systematycznej współpracy ze środowiskami akademickimi⁹.

Joanna Laskosz podejmuje temat działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w ramach współpracy krajowej i zagranicznej w przeciągu 20 lat istnienia. Podaje wiele przykładów współrealizowanych projektów i innych działań, stwierdzając, że wyraźnie zarysowały się ich dwa modele. W ramach współpracy krajowej były to często jednorazowe inicjatywy polegające na wspólnym przygotowaniu konferencji, wystawy, sesji itp. Natomiast współpraca z instytucjami zagranicznymi odbywa się na podstawie umów zawieranych na dłuższe okresy. Autorka podkreśla niezmiernie ważną rolę współpracy z Instytutem Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej. Jej początki sięgają 2003 r., a podstawą są materiały (spuścizny) polskich i czeskich uczonych znajdujące się w zasobach instytucji.

Końcowa część publikacji *Miejsce tworzą ludzie. Archiwum Nauki w obiektywie* zawiera 53 fotografie. Przedstawiają one budynek i jego wnętrza (fot. 1–5), gremia Rady Naukowej oraz pracowników Archiwum (fot. 6–12), zbiory Archiwum, Biblioteki Archiwum oraz aktotwórców i darczyń-

⁸ Danuta Konieczka-Śliwińska uważa, że nie należy łączyć pojęcia „działalność popularyzatorska” z „działalnością informacyjną”, ani stosować ich zamiennie. Podobnie jak nie można „działalności popularyzatorskiej” traktować jako tożsamej z „działalnością promocyjną” archiwów, ponieważ promocja sprowadza się przede wszystkim do budowania pozytywnego wizerunku, w tym przypadku archiwum jako instytucji o określonych zadaniach. W popularyzacji ważne jest przekazanie informacji w taki sposób, aby była ona dostępna i zrozumiała dla każdego, a także, by dotarła do jak najszerszego grona; w informowaniu natomiast ten cel nie jest konieczny, niejednokrotnie język przekazywanych wiadomości jest dostosowany tylko do bardzo konkretnego i wyspecjalizowanego odbiorcy, zorientowanego w poruszonym temacie i terminologii, Danuta Konieczka-Śliwińska, *Edukacja w archiwach – kluczowe pojęcia i problemy*, [w:] *Archiwa bez granic. Pamiętnik VII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, Kielce 20–21 września 2017 r.*, red. Waldemar Chorążyczewski, Krzysztof Strykowski, Warszawa 2019, s. 412.

⁹ Paulina Krzywdą, *Z archiwalnych pótek w świat. Działalność popularyzacyjno-informacyjna Archiwum Nauki PAN i PAU jako narzędzie łączące przeszłość z teraźniejszością*, [w:] *Archiwum Nauki PAN i PAU...*, s. 227.

ców (fot. 13–21), wydarzenia – wystawy, pokazy, wernisaże wystaw (fot. 22–48), publikacje (fot. 50–52), certyfikat wpisu akt Towarzystwa Naukowego Krakowskiego oraz najstarszych dokumentów Polskiej Akademii Umiejętności na Polską Listę Krajową Programu UNESCO (fot. 53).

Publikacja, zgodnie z informacjami zawartymi we *Wstępie*, ma pełnić funkcję wstępnej pomocy archiwalnej, a zebrane teksty mają wskazywać na specyfikę zbiorów i działalności jednostki. Czytelnik, po lekturze tomu, może odnieść wrażenie, że zasób Archiwum Nauki stanowią wyłącznie spuścizny uczonych i ich rodzin tworzące Dział III Spuścizny (archiwa osobiste) ludzi nauki i kultury. W publikacji należałoby zamieścić teksty dotyczące nie tylko spuścizn, ale też omawiające w odrębnych tekstach charakterystykę pozostałych działów: Działu I – Materiały Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, Polskiej Akademii Umiejętności, towarzystw naukowych oraz innych instytucji naukowych i Działu II – Materiały Oddziału PAN i innych placówek PAN w Krakowie. Podział i charakterystykę całości zasobu jednostki omawia jeden akapit w tekście T. Pudłockiego pt. *Znikający świat towarzystw naukowych*¹⁰ oraz jeden akapit w tekście B. Wilk, *W służbie nauki i kultury...*¹¹. Wydaje się, że w jubileuszowej publikacji traktującej o całości działalności instytucji i charakteryzującej jej zasoby powinny znaleźć się osobne teksty dotyczące również Działu I i Działu II. Dotychczas ukazało się wiele publikacji dotyczących materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego oraz najstarszych dokumentów Polskiej Akademii Umiejętności znajdujących się w zasobie Archiwum Nauki PAN i PAU¹². Archiwum w 2015 r. było jednym z głównych organizatorów jubileuszu 200-lecia powołania Towarzystwa. W 2018 r. materiały archiwalne Towarzystwa zostały wpisane na Polską Listę Krajową Programu UNESCO Pamięć Świata. To wielki sukces i podkreślenie roli i znaczenia zbiorów Archiwum Nauki PAN i PAU. Tymczasem informacje o tym fakcie znajdują się tylko w tekstach B. Wilk¹³ i P. Krzywdy¹⁴. Niezwykle cenne są

¹⁰ Tomasz Pudłocki, *Znikający świat towarzystw naukowych*, [w:] *Archiwum Nauki PAN i PAU...*, s. 132–133.

¹¹ B. Wilk, *W służbie nauki i kultury...*, s. 168–169.

¹² Bibliografia dostępna na stronie internetowej <https://tnk.krakow.pl/o-towarzystwie/bibliografia>. Dostępny jest również Inwentarz zespołu wraz ze zdigitalizowanymi materiałami archiwalnymi, <https://inwentarz.tnk.krakow.pl> (odczyt: 10.10.2024).

¹³ B. Wilk, *W służbie nauki i kultury...*, s. 187.

¹⁴ P. Krzywda, *Z archiwalnych pótek w świat...*, s. 211–212.

także materiały Komisji Fizjograficznej PAU¹⁵. Może warto byłoby w jubileuszowej publikacji zamieścić odrębne artykuły poświęcone tym cennym materiałom?

Jednym z podstawowych zadań Archiwum Nauki PAN i PAU jest kształtowanie narastającego zasobu archiwalnego PAN i PAU. Jednostka ma obowiązek opieki oraz nadzoru wewnętrznego nad archiwami zakładowymi Instytutów PAN zlokalizowanymi na terenie działalności Oddziału PAN w Krakowie. Te działania leżą w gestii Działu IV Archiwum. O ich realizacji dowiadujemy się z zaledwie dwóch akapitów w tekście autorstwa B. Wilk¹⁶.

W publikacji podkreślono specyfikę zasobu Archiwum Nauki, jaką jest gromadzenie oraz popularyzowanie materiałów archiwalnych, działalność naukowa, wydawnicza i edukacyjna skupione wokół spuścizn uczonych znajdujących się w zasobie instytucji. Potencjał jednostki tkwi w tym, że nie są to materiały dotyczące tylko historyków i przedstawicieli nauk humanistycznych. Badacze ich spuścizn (zazwyczaj reprezentujący także humanistyczne dziedziny nauki) korzystają i zapewne nadal będą korzystać z zasobu Archiwum. P. Krzywda podkreśliła, że ciągle brakuje szerszego kontaktu z przedstawicielami nauk ścisłych i przyrodniczych¹⁷. Wielka szkoda, bo wydaje się, że właśnie spuścizny przedstawicieli tych nauk są często ekspozowane, omawiane oraz są przedmiotem wielu inicjatyw podejmowanych przez pracowników Archiwum. Wystarczy przytoczyć kilka przykładów. Materiały znajdujące się w największej spuściznie – Materiałach Walerego Goetla – posłużyły do organizacji m.in. ciekawych inicjatyw i wydarzeń w ramach obchodów 130-lecia urodzin Goetla oraz jubileuszu 100-lecia powstania Akademii Górniczo-Hutniczej¹⁸. Z kolei materiały znajdujące się w spuściznie Władysława Kotwicza zostały wykorzystane w ramach obchodów 140. urodzin uczonego i 100. rocznicy jego wyprawy do Mongo-

¹⁵ Zdigitalizowane materiały Komisji Fizjograficznej (w wyborze) są dostępne na stronie internetowej Archiwum, https://archiwumnauki.pan.pl/?page_id=930 (odczyt: 10.10.2024). Zob. Beata Babicz, Daniel Kubisz, Piotr Wojtal, „150 lat tradycji badawczych i muzealnych”. *Spotkanie archiwistów zakładowych instytutów Polskiej Akademii Nauk, 12 października 2015 r. w Instytucie Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie*, „Krakowski Rocznik Archiwalny” 2016, t. 22, s. 243–247.

¹⁶ B. Wilk, *W służbie nauki i kultury...*, s. 177.

¹⁷ Por. przyp. 7.

¹⁸ P. Krzywda, *Z archiwalnych pótek w świat...*, s. 220.

lii. Stały się podstawą współpracy skupionej wokół opracowania i wydania materiałów dotyczących mongolskiego klasztoru lamajskiego Erdene Zuu i innych działań podjętych na zaproszenie japońskich orientalistów¹⁹.

Teksty zawarte w omawianym tomie potwierdzają wyjątkowość i specyfikę zasobu Archiwum Nauki PAN i PAU, o czym niewątpliwie świadczą spuścizny uczonych reprezentujących różne dziedziny nauki. Kładą nacisk na aktywne i zróżnicowane działania naukowe i wydawnicze o charakterze informacyjnym oraz popularyzatorskim i edukacyjnym. Tym niemniej warto byłoby również uwypuklić pozostałe, bardzo ważne aspekty działalności Archiwum Nauki PAN i PAU, jakimi są kształtowanie narastającego zasobu oraz zabezpieczanie materiałów archiwalnych towarzystw naukowych.

Ewa Grin-Piszczek
Archiwum Państwowe w Przemysłu

BIBLIOGRAFIA

- Babicz Beata, Kubisz Daniel, Wojtal Piotr: „150 lat tradycji badawczych i muzealnych”. *Spotkanie archiwistów zakładowych instytutów Polskiej Akademii Nauk, 12 października 2015 r. w Instytucie Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie*. „Krakowski Rocznik Archiwalny” 2016, t. 22, s. 243–247.
- Ciechanowski Hadrian: *Funkcja naukowa archiwów – próba definicji i systematyzacji*. „Archeion” 2020, t. 121, s. 470–471.
- Konieczka-Śliwińska Danuta: *Edukacja w archiwach – kluczowe pojęcia i problemy*. W: *Archiwa bez granic. Pamiętnik VII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, Kielce 20–21 września 2017 r.* Red. Waldemar Chorążyczewski, Krzysztof Strykowski. Warszawa: Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, 2019, s. 412.
- Wytyczne Archiwum Polskiej Akademii Nauk z 1990 r. opracowania spuścizny po uczonych*. W: *Zbiór przepisów archiwalnych wydanych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w latach 1952–2000*. Wybór i oprac. Maria Tarakanowska, Ewa Rosowska. Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2001, s. 732–751.
- Základní pravidla pro zpracování archiválií*. Red. Michal Wanner. Praha 2013.

¹⁹ B. Wilk, *W służbie nauki i kultury...*, s. 185–186, 194.